

РОЛЬ МИТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах європейської інтеграції України перед вітчизняними суб'єктами господарювання відкриваються перспективні можливості для прогресивного розвитку при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Угодою про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом [1], а саме її частиною, пов'язаною із поглибленою та всеохоплюючою зоною вільної торгівлі, для вітчизняних підприємств передбачено чимало істотних переваг виходу та функціонування на європейських ринках. Значна частина таких преференцій стосується митного обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Так, у Главі 5 Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом «Митні питання та сприяння торгівлі» [1] наголошено на важливості якісного митного обслуговування у створенні сприятливого міжнародного торговельного середовища. Зокрема, у документі йдеться про необхідність удосконалення та гармонізації національного митного законодавства із міжнародними стандартами у контексті уніфікації та спрощення митних процедур, скасування значної частини митних платежів, запровадження прогресивних митних інструментів, скорочення фінансових та часових витрат на митне обслуговування, тощо. Усі такі заходи повинні реалізовуватись із дотриманням принципів ефективності, уніфікованості, прозорості, недискримінаційності, прогресивності.

На жаль, у практиці митного обслуговування вітчизняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності спостерігається чимало проблем при дотриманні митних положень Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом. На сьогодні спеціалізовані організації перманентно проводять різноманітні дослідження ефективності ведення зовнішньої торгівлі вітчизняними бізнес-структурами. Так, відповідно до Аналітичного звіту за результатами другої хвилі опитування українських експортерів та імпортерів, підготовленого Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, серед перешкод ведення зовнішньої торгівлі значна частина виявилась пов'язаною із митним обслуговуванням. 21,7% респондентів зазначили про велику кількість дозвільних документів для експорту, 21,3% - про значний рівень бюрократії на митниці, 20,8% - про відсутність спрощених правил визначення походження товару. Окрім того, менше 20% опитаних вказали на такі бар'єри для експорту, як тривалість оформлення на митниці, корупція на митниці, вибірковість у рішеннях щодо митного оформлення, тощо. Ситуація з перешкодами для імпорту у сфері митного обслуговування виявилась проблематичнішою порівняно із експортом. Так, 44,3% респондентів вказали на непрозорість визначення митної вартості імпортованих товарів, 36,7% - на складність митного законодавства, 22,0% - на бюрократію на митниці. Менше 20% опитаних зіткнулись із проблемами довгої тривалості очікування на митниці під час митного оформлення, непрозорості процедур митного оформлення, корупції на митниці, вибірковості у рішеннях щодо митного оформлення, тощо [2].

Загалом оцінюючи роботу митниці, лише 13% респондентів у 2016 р. зазначили про її ефективність, натомість 44% - вказали на необхідність проведення змін, тоді як, 36% опитаних вважали роботу митниці неефективною. Варто зазначити, що у 2015 р. лише 18% респондентів оцінювали роботу митниці як неефективну, що свідчить про погіршення ситуації у цій сфері [2].

Діагностуючи більш деталізовано роботу митниці, респонденти зазначили про такі ключові проблеми у цій сфері, як: недосконале митне законодавство (56%), недостатня прозорість та відкритість (30%), свідоме завищення митної вартості товарів (28%), корупція та хабарництво (26%), часті зміни структури та керівництва (24%), застарілість технічного оснащення (22%), фіскальна функція митниці (16%), непрофесіоналізм інспекторів (13%) [2].

Окрім національного виміру роботи вітчизняних митних органів, звернемось також до авторитетних провідних міжнародних рейтингів. Так, відповідно до даних міжнародного рейтингу Doing Business 2017 Україна зайняла 115 місце за параметром міжнародної торгівлі серед 185 держав. Порівнюючи позицію України у 2017 р. із попереднім роком, слід зазначити про негативну тенденцію, а саме: у 2017 р. Україну опустилась із 110 місця (2016 р.) на 115 місце. Аналізуючи більш ретельно причини такої ситуації, було встановлено, що порівняно із країнами Європи та Азії, а також Організації економічного співробітництва та розвитку в Україні простежуються істотні проблеми, пов'язані із значними витратами часу та коштів на проходження митних процедур [3].

Усе вищевикладене свідчить про існування вагомих проблем у сфері митного обслуговування вітчизняних підприємницьких структур, що значною мірою перешкоджають успішному веденню зовнішньої торгівлі, налагодженню співпраці із іноземними партнерами, виходу на нові ринки, тощо. В сучасних євроінтеграційних умовах зовнішньоекономічна діяльність є одним із пріоритетних чинників прогресивного економічного розвитку суб'єктів господарювання, адже, насамперед, дозволяє наростити прибутковість, розширити ринки збуту, підвищити конкурентоспроможність продукції, освоїти прогресивні технології виробництва, отримати доступ до дешевшої сировини та ресурсоекономного обладнання, тощо. При цьому, значні фінансові витрати та затрати часу на проходження митних процедур, що виникають внаслідок неефективного митного обслуговування, зумовлюють зниження зацікавленості серед вітчизняних бізнес-структур щодо продовження ведення чи започаткування зовнішньоекономічних операцій шляхом необ'єктивного збільшення їхньої тривалості та витратності.

Слід зазначити, що митне обслуговування є полісуб'єктним процесом, який реалізовується на різних рівнях. Мова йде не лише про державні та місцеві органи влади (Державну фіскальну службу України, регіональні митниці, митні пости, тощо), але й про уповноважених фізичних та юридичних осіб, які здійснюють спеціалізовані контрольовані види митної діяльності (митних брокерів, утримувачів магазину безмитної торгівлі, митного складу, складу тимчасового зберігання, вантажного митного комплексу, вільної митної зони), некомерційні самоврядні

організації митної специфіки (Торгово-промислові палати, бізнес-асоціації, тощо), а також безпосередньо працівників митного профілю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Митне обслуговування не є одностороннім процесом, а реалізовується у взаємодії різних вищезазначених суб'єктів залежно від ситуативних умов. Таким чином, вирішення наявних проблем у митному обслуговуванні на різних рівнях повинно відбуватись спільними зусиллями представників кожного рівня задля створення ефективної системи митного обслуговування підприємств.

Так, роль суб'єктів митного обслуговування у розв'язанні існуючих митних проблем та відповідно забезпеченні прогресивного економічного розвитку підприємств можна визначити таким чином:

- на рівні державних та місцевих органів влади – створення сприятливого митного середовища для оперативного та безперешкодного проходження митних формальностей суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на засадах розроблення прозорого, уніфікованого та гармонізованого із міжнародними стандартами митного законодавства, спрощення митних процедур, зниження рівня бюрократії та корупції на митниці, забезпечення професійної, стабільної та недискримінаційної роботи представників митних органів, використання прогресивних митних інструментів та технічного оснащення митниці, об'єктивного скорочення вартості митних послуг, кваліфікованого інформування та консультування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при підготовці та проходженні митного оформлення, тощо;

- на рівні уповноважених фізичних та юридичних осіб, які здійснюють спеціалізовані контрольовані види митної діяльності – оперативне та професійне надання митних послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності в межах їхньої діяльності для успішної підготовки та проходження митного оформлення товарів чи транспортних засобів комерційного призначення;

- на рівні некомерційних самоврядних організацій митної специфіки – професійне надання митних послуг щодо сертифікації походження товарів, оформлення карнету АТА, проведення різних видів експертиз, тощо, кваліфіковане інформування та консультування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності для успішної підготовки та проходження митного оформлення їхніх товарів чи транспортних засобів комерційного призначення, надання допомоги при вирішенні митних проблем, тощо;

- на рівні суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності – забезпечення професійного митного самообслуговування зовнішньоекономічних операцій працівниками суб'єкта господарювання у взаємодії із представниками митних органів на засадах кваліфікованого виконання завдань, пов'язаних із підготовкою до митного оформлення товарів чи транспортних засобів комерційного призначення.

Список використаної літератури

1. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011

2. Аналітичний звіт за результатами другої хвилі опитування українських експортерів та імпортерів «Спрощення процедур торгівлі в Україні: оцінки та очікування бізнесу 2016/2017 рр.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/Projects/Projects_2014/Trade_Facilitation_dialogue/Survey/Trade_facilitation_in_Ukraine_2016_2017_report.pdf

3. Офіційний сайт проекту Світового банку «Doing Business» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org>